

آپارتاید جنسیتی در افغانستان: از کوچه های کابل تا فضای دیجیتال جهانی یادداشت مفهومی

مقدمه

از زمان بازگشت طالبان به قدرت در آگست ۲۰۲۱، افغانستان تنها کشوری در جهان است که آپارتاید جنسیتی را به صورت نهادینه و سازمان یافته اجرا می کند؛ اصطلاحی که اکنون از سوی کارشناسان سازمان ملل متحد به عنوان «جنایت علیه بشریت» بحث میشود. بیش از ۸۰ فرمان و دستورالعمل، زنان و دختران را به طور سیستماتیک از تحصیلات متوسطه و عالی، اکثر مشاغل و حضور در فضای عمومی محروم کرده اند. در عین حال، فعالان زن افغان، روزنامه نگاران و مدافعان حقوق بشر - به ویژه آنهایی که در تبعید به سر می برند و تنها شاهدان زندهی این نقض های فاحش هستند - با کمپین های هماهنگ آنلاین شامل تهدید، افشای اطلاعات شخصی (داکسینگ)، هک و خشونت جنسی شده مواجه اند. این حملات تصادفی نیستند؛ توسط شبکه های مرتبط با طالبان طراحی و اجرا می شوند تا آخرین صداهایی که هنوز قادر به مستندسازی و محکومیت آپارتاید جنسیتی هستند، خاموش شوند. بنابراین، آزار و اذیت آنلاین، ادامه ی دیجیتال همان نظامی است که دختران را از مدرسه و زنان را از فضای عمومی محروم می کند.

منطق و ضرورت

- ❖ نهادهای سازمان ملل (گزارش های ۲۰۲۴ گزارشگر ویژه افغانستان و گروه کاری تبعیض علیه زنان و دختران) صراحتاً «آپارتاید جنسیتی» در افغانستان را جنایت علیه بشریت دانسته اند.
- ❖ کمپین های جهانی علیه خشونت آنلاین به ندرت به کمپین های دولتی و ایدئولوژیک علیه جوامع خاص - مانند زنان افغان - می پردازند.
- ❖ با دسترسی کمتر از ۱۵ درصدی زنان داخل افغانستان به اینترنت، اکثر حملات دیجیتال هماهنگ، فعالان تبعیدی را هدف قرار می دهد؛ تلاشی استراتژیک از سوی طالبان برای حذف شواهد عمومی از سیاست های شان.
- ❖ پیوند دادن آپارتاید جنسیتی فیزیکی و دیجیتال، هم فشار برای به رسمیت شناختن رسمی این جرم و هم مطالبه ی مسئولیت پذیری پلترم ها را تقویت می کند.

اهداف

- ❖ تثبیت این مفهوم که آپارتاید جنسیتی تنها فیزیکی نیست؛ «آپارتاید جنسیتی آنلاین» نیز هست.
- ❖ اثبات اینکه حملات آنلاین علیه زنان افغان، آزار و اذیت سایبری معمولی نیست، بلکه آزار و شکنجه ی جنسیتی دارای پشتیبانی دولتی است.
- ❖ ترغیب پلترم های بزرگ (متا، ایکس، یوتیوب، تلگرام) به برخورد با آزار و اذیت هماهنگ طالبان به عنوان نقض سیاست های مربوط به افراط گرایی خشونت آمیز و اطلاعات جعلی جنسیتی شده.
- ❖ نشان دادن بُعد فراملی دیجیتال آپارتاید جنسیتی برای تقویت درخواست های به رسمیت شناختن آن به عنوان جنایت علیه بشریت.
- ❖ مرکزیت دادن و تقویت روایت های زنان افغان بازمانده از آزارهای فیزیکی و دیجیتال.

محورهای اصلی

- هم سویی با کمپین جهانی: «متحد شویم برای پایان خشونت علیه زنان و دختران» (۲۰۲۵: پایان خشونت دیجیتال)
- آپارتاید جنسیتی ۲۰۲۰: صدور سازمان یافته ی زن ستیزی به فضای آنلاین، پیوستار از ممنوعیت تحصیل و قانون محرم تا تهدیدهای دیجیتال هماهنگ؛ مطالعات موردی شبکه های مرتبط با طالبان؛ شهادت بازماندگان.
- مسئولیت پلترم ها در برابر هم دستی ضمنی: ناکامی های فعلی در نظارت محتوا (موانع زبانی، تقویت الگوریتمی)؛ درس هایی از کمپین های موفق پاسخگو سازی ۲۰۲۲-۲۰۲۴.
- از آگاهی تا پاسخگویی: راه های تدوین و به رسمیت شناختن آپارتاید جنسیتی؛ امکان تعقیب قضایی خشونت دیجیتال در این چارچوب؛ راه اندازی «چارچوب حفاظت دیجیتال از شاهدان».

پیام کلیدی:

طالبان درهای مکاتب و ادارات را به روی زنان بستند و زنان را از فضای عمومی حذف کردند. حالا همان رژیم، صداهایی را که درباره این جنایت حرف می‌زنند در فضای آنلاین شکار می‌کند. آپارتاید جنسیتی در مرزهای افغانستان متوقف نمی‌شود؛ روی هر صفحه‌نمایش و در برابر هر زنی افغان که تهدید یا ساکت می‌شود، ادامه دارد. خشونت جنسیتی دیجیتال علیه زنان افغان، ادامه‌ی دیجیتال یک جنایت سازمان‌یافته علیه بشریت است.

نتایج مورد انتظار:

- ❖ تغییر روایت: رسانه‌های معتبر، خشونت آنلاین علیه زنان افغان را صراحتاً «آپارتاید جنسیتی آنلاین» بنامند.
- ❖ فشار بر پلتفرم‌ها: نامه‌ی سرگشاده امضا شده توسط رهبران زنان افغان و سازمان‌های بین‌المللی؛ تعهد دست‌کم دو پلتفرم به گفت‌وگوی فنی.
- ❖ شتاب دیپلماتیک: تأیید توسط دارندگان مأموریت‌های مربوطه‌ی سازمان ملل؛ استفاده‌ی علنی از اصطلاح «آپارتاید جنسیتی دیجیتال» توسط حداقل پنج کشور در بیانیه‌های ملل متحد.
- ❖ حفاظت و مستندسازی: راه‌اندازی «صندوق حفاظت دیجیتال از شاهدان» و دیتابیس عمومی تأیید شده برای موارد مستند، مدیریت شده توسط زنان افغان.
- ❖ تقویت صدا: میلیون‌ها بازدید جهانی با هشتگ #آپارتاید_جنسیتی_هم_دیجیتالی_است با مشارکت قابل توجه به زبان‌های فارسی و پشتو.

فارمت:

- ❖ مدت زمان: ۲ ساعت، شامل سخنرانی کلیدی، بحث پنل و پرسش و پاسخ.
- ❖ پلتفرم: زوم، با پخش زنده در وب‌سایت ابتکار برین برای توسعه و کانال‌های رسانه‌های اجتماعی برین.
- ❖ گرداننده توسط کارشناسان ابتکار برین برای توسعه برای اطمینان از گفت‌وگوی فراگیر و سازنده هدایت می‌شود.

مخاطبان هدف

- ❖ کارشناسان و پژوهشگران: تحلیلگران مسائل سیاسی، اجتماعی، و حقوق بشر.
- ❖ سیاست‌گذاران: نمایندگان سازمان‌های بین‌المللی، دولت‌ها، و نهادهای دیپلماتیک.
- ❖ فعالان مدنی: سازمان‌های غیردولتی، فعالان حقوق زنان، و گروه‌های حامی مهاجران.
- ❖ جامعه افغان: دیاسپورای افغان، به‌ویژه جوانان و زنان، برای مشارکت در گفتمان.
- ❖ عموم مردم: افرادی که به مسائل جهانی و حقوق بشر علاقه‌مندند.

دعوت به اقدام:

ابتکار برین برای توسعه از همه‌ی ذی‌نفعان دعوت می‌کند تا در این گفت‌وگوی حیاتی شرکت کنند؛ گفت‌وگویی برای تأمل در گذشته و ترسیم آینده‌ای بهتر برای افغانستان و منطقه. این سمینار با تکیه بر همکاری و نوآوری، در پی مشارکت در ساختن جوامعی امن‌تر و منسجم‌تر است.